

De inhoudsmaat van kelderflessen

Peter Vermeulen

Enige jaren geleden offerde de Heer E.S. Blaisse, de eminence grise van onze vereniging, het idee de inhoudsmaten van kelderflessen te betrekken in een onderzoek.

Inmiddels bezit ik een zodanig aantal, dat het de moeite zou kunnen lonen hier eens wat aan te doen.

Vol enthousiasme begon ik zo'n 260 kelderflessen uit de periode 1700-1900 met behulp van een redelijk nauwkeurige maatbeker op te meten. Eerlijk gezegd werkt zo'n hoeveelheid vochtigheid blussend op het vuur van je enthousiasme. Maar uiteindelijk kwam ik er toch wel. Aangezien ambachtelijk vervaardigde gebruiksproducten als flessen nooit geheel zuiver in de maatvoering kunnen zijn heb ik de resultaten afgerond op 0,05lt. Bij het meten is de hals niet meegenomen.

Dan komt een nog veel groter probleem: wat doe je met de cijfers? Statistisch gezien klopt er natuurlijk niet veel van. Je spaart in principe van elke fles één exemplaar. De verdeling van mijn verzameling vormt dus in genen deele een afspiegeling van wat er ooit aan kelderflessen is geproduceerd.

De grote merken zijn met name zwaar ondervertegenwoordigd! Als b.v. "BLANKENHEYM & NOLET" 1 miljoen flessen van 0,70lt heeft laten vervaardigen, bevindt zich er slechts één in mijn verzameling; maar van "LUIGI PSAILA", die er b.v. maar 1000 stuks heeft doen maken, zit er ook één in mijn verzameling.

Hetzelfde verhaal geldt m.m. ook voor de zeldzame zeer kleine resp. zeer grote maten t.o.v. de min of meer normale standaardmaten.

Ook in de tijd gezien klopt de verdeling hoogstwaarschijnlijk niet. Het zal duidelijk zijn, dat de relatief sterke flessen uit de tweede helft van de 19e eeuw met een groot scala aan verschillende merken en afbeeldingen overheersend zijn in mijn verzameling.

Het trekken van wetenschappelijk gefundeerde conclusies is dus een uiterst hachelijke zaak. Ik zal dat dan ook niet proberen. Maar het plaatsen van wat kanttekeningen kan tenslotte nooit kwaad.

Bezien we het totaalresultaat van de metingen, dan valt de grote spreiding op tussen de 0,10 en 1,80lt.

inhoud	aantal	inhoud	aantal	inhoud	aantal
0,10	5	0,80	23	1,50	15
0,15	2	0,85	2	1,55	3
0,20	6	0,90	4	1,60	24
0,30	3	0,95	2	1,65	10
0,35	4	1,00	6	1,70	6
0,40	9	1,10	9	1,75	1
0,45	2	1,15	1	1,80	1
0,50	7	1,20	12	2,10	1
0,55	6	1,25	4	2,15	1
0,60	9	1,30	15	2,35	1
0,65	9	1,35	3	3,60	1
0,70	32	1,40	8	6,00	1
0,75	17	1,45	1		

Twee concentraties springen er duidelijk uit: de groep 0,70 t/m 0,80 liter met 72 stuks en de groep 1,50 t/m 1,65 liter met 52 stuks. Verder is opvallend, dat de veelvoud van 0,40 die van 0,50lt overtreffen. Resp. 9,23,12 en 24 stuks tegenover 7,6,15 en 0. Wellicht kan één van onze lezers daar een licht op werpen.

Een ander feit, dat mij tijdens mijn onderzoekje opviel was, dat van de flessen met een inhoud tussen 1,20 en 1,70 liter meer dan 90% in Indonesia gevonden is. De in Suriname gevonden flessen bevinden zich alle in de range 0,20 tot 1,10liter!

Nu was het voormalige Nederlands Oost-Indië altijd een welvarende kolonie, terwijl Suriname vrijwel gedurende de gehele koloniale tijd geld gekost heeft. Echte welvaart is daar in feite nooit geweest. Zou het significante inhoudsverschil van flessen met een luxe genotsmiddel als jenever hierdoor verklaard kunnen worden?

Voor de export naar de (Brits) Afrikaanse koloniën werden naast de donkergroene tapse kelderflessen (vaak voorzien van de naam van de Engelse handelsagent als Campbell, Miller Brothers, Forward, MacIver, Henderson) de meestal lichtgroene wat rechtere flessen met figurale afbeeldingen (b.v. gnoe, lynx, hond, buffel, vlag, gepantserde arm e.d.) gebruikt. Het overgrote deel van beide types heeft een inhoud van 0,65 - 0,70lt.

Had dit te maken met de Engelse standaardmaatvoering? Op het eerste gezicht lijkt dit waarschijnlijk, maar de Engelse pint is 0,58lt. Hoe valt dit te rijmen?

Tenslotte nog dit. Een gewild verzamelarsitem in de flessenwereld is een orgel van hetzelfde merk (een oplopende reeks gelijkvormige flessen). Bij de kelderfles lenen zich daar in het bijzonder de merken "BLANKENHEYM & NOLET" en "KIDERLEN" voor. Bezien we beide orgels in mijn verzameling, dan blijkt bij beide merken een range van 0,20 tot 1,65 liter. Verder valt op, dat de hoogte niet altijd evenredig is aan de inhoudsmaat. De omtrek verschilt nog al eens. Het oog is een bedrieglijk meetinstrument: een langere smallere fles lijkt nu eenmaal meer inhoud te bezitten dan een kortere dikkere.

Vollèdigheidshalve geef ik beide reeksen wat uitgebreider hieronder weer. Als er bij behakking of cachet geen nadere aanduiding vermeld is, betekent het, dat alleen de merknaam is weergegeven.

BLANKENHEYM & NOLET

cm	inh	bijz.
16	0,20	behakking
19	0,40	behakking plus sleutel (picturaal)
19	0,35	cachet "BLANKENHEYM & SPENGLER"
19½	0,35	behakking
20	0,35	behakking
20	0,35	behakking (rood glas!)
23	0,70	behakking plus etiket
24	0,70	behakking plus sleutel (picturaal)
24½	0,85	behakking plus cachet met sleutel
25	0,75	behakking
25½	0,70	behakking
26½	1,10	cachet "BLANKENHEYM & SPENGLER"
27	1,10	behakking
28	1,60	behakking plus cachet
29½	1,40	cachet "BN"
31	1,65	cachet

KIDERLEN

15	0,20	behakking
15½	0,20	behakking plus "SUPERIOR GIN"
18½	0,30	behakking
23	0,80	behakking plus etiket "FREEBOOTER"
24	0,70	behakking
27	1,30	behakking plus etiket "FREEBOOTER"
29½	1,60	behakking
30½	1,30	behakking
31	1,60	behakking plus "TJAP TOEAN"
31	1,65	cachet plus kurketrekker

Gimborn

ALEPPO-SCHRIJFINKT

Aleppo-inkt is een van ouds bekende inktsoort, vloeit donkerblauw uit de pen en levert een zwart schrift.

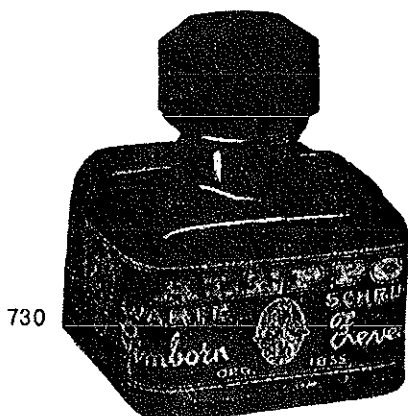
KLEINE VULLINGEN

765
Ronde flacon No. 65 met pen-
legger.
Inhoud: 70 gram.
Verpakking per 12. f 0.25
Verkoopprijs f 0.25

750
Stoeltjesmodel No. 50 met pen-
legger.
Inhoud: 40 gram.
Verpakking per 25. f 0.12
Verkoopprijs f 0.12

730
Vierkante flacon No. 30 met dub-
belen penlegger.
Inhoud: 40 gram.
Verpakking per 25. f 0.10
Verkoopprijs f 0.10